

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6ica, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl v.a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 40 doidiceri, or 3 galbini mon. sanatoria. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari séu mici inserate se ceru 8 cr. Tac'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 36.

Brasiovu, 20/8 Maiu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA. TRANSILVANIA.

Scólele autonóme.

IV. Principia si corolaria.

Crediendu eu ca in articuli premisi am infatiosiatu pre catu me érta angustulu spatiu alu unui diariu miou, multele incercari, sbuciumaturi si lupte desierte de a pune mai anumitu scólele romanesci pe nésce temelii sigure, neolatite, cum si progresele si recaderile causei scolastice pana in anulu trecut, ar fi timpulu cá se ne si mai intrebamu: Apoi dara déca nu merge asié precum s'a incercatu, cum ni se pare noua ca ar' merge mai bine? Pentru cá se scimu de unde avem se manecamu si unde avem se ajungemu, se intielege de sine, ca mai nainte de tóte trebue se ne statorimu vreunu principiu, dela care apoi se nu ne abatemu.

Principiulu meu in cestiunea invatiamentului publicu preste tótu, prin urmare si in a celui elementariu séu primariu se póte respica prin doua cuvinte, adica: **Concurintia libera.**

Numai prin concurintia libera se póte reinfrena vointia rea de a tiené pre locuitorii tierii inca totu intru intunerecu si in umbr'a mortii; numai concurintia libera e in stare de a complana atatea diferentie aprige dintre statulu suveranu si dintre besericele autonóme, dintre autonómia acestora si autonómia tierii, cum si dintre in n ascutul dreptu alu fiacarui parinte de sine statatoru de a'si da pe pruncii sei la acelea scóle, care i se paru lui mai bune si dintre despoticia pretensiune de a'lu constringe ca se'i dé numai acolo, unde voiesce parochulu séu archiereulu lui; numai concurintia libera deschide cale larga catra o propasire mantuitoare si fericitóre. Intr'aceea se recere neaparatu, cá se aratamu déca si cum se póte aplica principiulu liberei concurintie in fapta. In acésta privintia parerile nóstre sunt acestea:

1. Invatiamentulu de tóta trépt'a, clas'a, ramur'a inependu dela scólele elementare pana la facultati este basatu in **concurintia libera** intre tíera, beserica séu beserice, comune politice, corporatiuni si particulari.

2. Fiacare fundatoru si intretientatoru de scóle este liberu a introduce orice sistema de invatiaturi va voi elu, cum si a alege directori, dascali, profesori dupa cum va afla elu de bine si nimeni n'are se'i stea in cale.

3. Fiacarui, prin urmare tierii par excellence, sta in voia a darui si face ajutore conditionate séu neconditionate, cu dreptu de patronatu séu fara acelasi, la orice scóla va aci elu, confesionala séu paritetica, publica séu privata.

4. Tier'a are si dreptulu si datorintia de a funda dupa poteri din alu seu scóle de tóta categoria, inse numai paritetice si niciodata confesionale.

5. Domnitorulu are dreptulu suveranu de a supraveghié prin gubernulu seu pe tóte scólele din tíera fara nici o distinctiune, atatu din punctu de vedere alu securitatii publice, catu si alu moralitatii publice, precum si a inchide pre tóte acelea, despre care s'ar adeveri prin cercetare judecatorésca, propunerea de invatiaturi opuse acelu mari scopuri ale omenimii si a supune la pedépsa pe conviasii (dovediti) in faci'a tribunaleloru. (Jus supremæ inspectionis.)

6. Domnitorulu si tier'a statorescu prin lege, ca precum totu cetatiénulu de statu este indatoratu a marturisi o credintia relegiósca si a se tiené de vreo beserica órecare, asié si fiacare cetatiénu de statu si respective familia se fia indatorata a'si da pruncii de ambele secse la o scóla din cele recunoscute oelu pucinu pe unu periodu de cincii ani, séu incai a adeveri prin supunerea loru la esame publice, ca au indeplinitu unu cursu corespondietoru prin institutiune privata.

7. Acele comune politice, ale caroru stare materiala se dovedesce a fi favoratóre, potu fi constrinse prin regimu, cá déca in oomune nu se afla alte scóle bune, se intretiena nesmintitu scóle paritetice corespondietóre catu midilóceloru banesci, catu si trebuintieloru poporimii, fara inse cá prin a-

semenea mesura se suferé principiulu concurintieii libere cea mai mica stirbire.

8. Pentru cá susu atinsulu scopu se se ajunga si se nu fia impedeatu prin saracia locuitoriloru, séu din intemplare prin despatirea loru in comune mici si in 5—6 confesiuni, tier'a ia asupra'si indatorirea de a funda si intretiené din alu séu scóle primarie, paritetice si gratuite in tóte acelea comune politice ale tierii, in care nici comun'a politica, nici comunele besericéscii conlocuitoare, nici fondurile besericeesci ale respectiveloru confesiuni, nici vre unu particulariu nu aru fi in stare de a infintia assemenea scóle.

9. In casuri de acestea posturile de invatiatori se implinescu prin publicare de concursu intre toti pamentenii tierii fara distinctiune de nationalitati si confesiuni; eara institutiunea va decurge in acea limba séu idioma, carea intru intielesulu nouai legi va fi si limb'a oficiala a comunei.

10. Potestatea legislativa a tierii statorescu de regula, eara regimulu póta de grija, cá in functiuni séu deregatorii publice de ale tierii se póta intra numai de acei fii ai patriei, oarii voru adeveri prin testimonii legale, ca au facutu studiile recerute la vreun'a din acelea scóle publice, in care sciintiele se propunu dupa sistem'a cea adoptata de tíera si in una din cele trei limbe ale patriei, séu mai in scurtu la scóle si facultati care sunt recunoscute cá publice.

11. Bisericele séu confesiunile pro langa celelalte drepturi asecurate loru prin legile tierii de a'si poté deschide din midilócele proprii, séu din ce li se daruesce de buna voia, scóle asié numite confesionale ori cate voru vrea, se se mai bucure inca si de alte drepturi scumpe si frumóse, precum: a pretinde cá se li se impartasiésca catalóge acurate de tóta tinerimea corelegionaria de ambe seosele, cata va fi invatiandu pe la oricare alte scóle din totu coprinsulu tierii; se li se destine in tóte scólele locu si timpu, pentrucá prin preotii sei se propuna tinerimii corelegionarie invatiatur'a relegii regulatu de doua ori pe septemana; se nu se priimésca tinerimea nici in functiuni publice, nici la invatiare de maistrii si neguatiatoria, fara a fi produsu testimoniu indestulatoru din invatiatur'a relegii; singur'a exceptiune ce se póte face dela acésta regula se fia, candu se va adeveri pe deplinu, ca cutare tineri au remasu lipsiti de doctrin'a relegii numai in urmarea nepasarii si a lenevirii respectiviloru parochi séu archierei.

12. De altumintrea statulu nu ia asupra'si indatorirea de a plati pe catechetii nici unei confesiuni, pentruca indatorirea de a catechisa pe tinerime e din originea ei innascuta si concrescuta cu functiunea parochiloru si a episcopiloru. „Mergéndu invatiati.“ Au nu sunt datori parochii a catechisa pe tinerimea din parochiile loru, séu in persóna séu prin capelanii loru in tóte duminecele si serbatorile si inca amesuratu la etatea fiacarora? Si au nu invatia beserica dela sinesu insasi, cumca tinerimea nici se nu se póta casatori, déca nu a luat unu cursu órecare din invatiatur'a relegii? Preste acestea unei beserice séu confesiuni carea nici macar cu privire la propagarea dogmeloru sale recunoscute de statu nu s'ar mai potea tiené pe picioarele sale, iar mai romanea inca numai unu dreptu, adica dreptulu de a — mori.

13. Remane in voia netiermurita a fiacarei beserice si respective ordinariatu de a priimi séu nu, in sinulu clerului séu individi de aceia, carii nu'si voru fi facutu cursurile de invatiatur'a receruta in vreunulu din respectivele gimnasii confesionale.

14. Despre asié numitele scóle amestecate se nu mai fia vorb'a, pentruca tóte incercarile facute pana acum de a indupleca pe unele confesiuni, cá se'si faca scóle prin conferire comuna de midilóce, in locu se duca la vreunu scopu, mai vertosu au desteptatu prepusuri si rivalitati ticalóse, au iritatu spiritele si au datu ocazioni bogate la incriminari si chiaru la acusatuni reciproce compromitetóre. Deci confesiunile se fia lasate si in acésta privintia cu totulu de voia loru; eara parintii, comunele mici si mari, potestatea legislativa, regimulu,

natiunile, tíer'a intréga se védia de alte midilóce conducátore spre marele si mantuitorulu scopu alu omenimii.

Acestea puncte de plecare, séu déca mai voiti, postulate ale progresului noua ni se paru cá totu atatea effuintie ale ideii pe care o au in secululu nostru cei mai ilustrii barbati de statu despre libertatea omenésca. Totuodata credemu ca punendu in frunte cá principiu liber'a concurentia, cu acésta amu pastratu drepturile statului, ale tierii, ale comuneloru politice, ale besericeloru, precum si ale corporatiuniloru si persóneloru fisice, pe care le au fiacare din natur'a lor cu privire la inaintarea marelui scopu alu omenimii, carele este educatiunea morala ilustrata de luminele sciintieloru si incaldita de relege.

Eara déca noi priimindu instructiunea obligátore totu cá principiu, amu semana ca cu acésta lovimu in libertatea omenésca, apoi ne rogamu cá se nu fimu intiolesi pe dosu. Acela carele nu voiesce a'si castiga educatiune morala si nici institutiune, macar in sciintiele elementare, acela nu póte avé nioi umbra de idea nici simtiu de libertate, ci póte numai ide'a desfreului. Asemenea ómeni fia de 6 séu de 60 ani sunt totu copii, totu minoreni, totu necapaci de libertate, prin urmare interesulu publicu, securitatea publica pretinde imperativu, cá pe aceia se'i ia tíer'a sub tutoratulu seu. Preste acésta credu ca este de prisosa a mai observa, cumca principulu invatiamentulu obligatoru are intiolesu numai acolo si numai atunci, unde si candu esista in adeveru incai scóle primarie bune, pentruca la scólele care nu esista de locu, n'are se'si duca nimeni pruncii nici de voia buna si nici de sila.

Nu sciu déca cu aeeste meditatiuni ale mele voiu da si altora ocaziune de a medita mai intinsu asupra cauzei scóloru; atata inse sciu, ca fara asiedimente multe si fórté bune de invatiamentu insasi legea de emancipare si legea regulátore de drepturile celoru trei limbe anume pentru noi romanii voru remanea in partea loru esentiala litera mórtá, apoi strige si sbiere unii si altii di si nópté totu nationalitate si limba, pentruca nici una nici alt'a nu se póte tiené la rangulu datu loru de legi fara unu numeru indicítu mai mare de ómeni invatiati, eara nu numai de bucheri, si fara desteptarea nu a fanaticismulu, ci a nobilulu si rationalulu simtiu nationalu si patrioticu.

Brasiovu, in serbatorile Invierii.

G. Baritiu.

Lungimea sesiunii senatului imp.

Siese luni fara noua dile i se trecura casei deputatiloru cu desbaterea adresei si cu a bugetulu imperialu. Alte afaceri terminate alaturea cu aeeste doua mari fusera atatu de mici si relative usióre, in catu nu se póte dice ca s'ar fi perdutu cu ele vreunu timpu de care se 'ti para reu. Ei, dara bugetulu pe an. 1865 e terminatu numai in cas'a deputatiloru, Acelasiu trebue se se ia pe din intregulu la desbatere noua in cas'a de susu, in care ministeriulu are maiortate. Se póte presupune ca cifrele ambeloru case nu voru consuna. In acela casu se alege o comisiune amestecata din ambele case, unu felu de compromis, care 'si incérea noroculu spre a complana diferintiele. Déca acésta comisiune reese la unu resultatu, atatu mai bine; eara de nu, sanctionarea se departa totu mai tare, lunile tresu unele dupa altele; intr'aceca machin'a gubernementala nu póte sta in locu nici pe unu minutu, spesele se facu mereu, pana candu ne vomu vedea dintr'odata in semestrulu II din an. 1865.

In tóte tierile adeveratu constitutionale bugetulu anului viitoru se pregatesce, asterne, desbate, defige si sanctionésa totudeauna in anulu premergatoru, eara nu in celu ourgatoru, pentru ca atunci e prea tardiu. — Preste acésta in tóte tierile bine regulate este unu bugetu cum amu dice fíosu, nestramutatu, calculatu si amesuratu la recerintiele normale obvenitóre pe fiacare anu, in fiacare ramura de administratiune; acela se numesce Ordinariu, in carele abié se face cate o schimbare in cate cinci séu siese ani odata, asupra carui prin urmare nici ca incapu desbateri si certe, ci elu se priimesco mai totudeauna cu ridicat'a. Desbaterile se incingu numai la extraordinariu, de es. candu regimulu ar' cere bani pentru vreunu resboiu, ori vreo intreprindere industrialá problematica, séu alte ajutóre extraordinarie s. o. l. In monarchi'a austriaca disputele cele mai invarsionate decurgu inca totu pentru Ordinariu. Intre anii 1861 si 1862 s'au trecut presté 18 luni parte mare totu cu descurcarea bugetulu, in 1863/4 alte cinci luni si acum 6 luni.

Noua nu ne pare nicidecum reu pentru catu timpu a

perdutu parlamentulu cu regularea bugetulu; 'óre inse pana candu se mérga acésta totu asié? Amu ajunsu in alu cincilea anu alu vietii constitutionale; inse mai tóte celelalte ramuri de legislatiune au remasu pana acum agrii intieloniti. Nu e de ajunsu, ca in parlamentu nu se póte pertracta mai nici o reforma privitóre la imperiulu intregu, prin urmare si la tierile de dincóce de Lait'a, dara nu se potu deschide nici dietele provinciale, séu déca se deschidu, avendu dinaintea loru multime de proiepte, abié sciu de care se se apuce mai antaiu. Intr'aceca cu dietele cele mai mici tréca mérga; merge inse reu in tierile ale caroru diete au sfer'a de activitate a senatulu imperialu marginitu. Candu se se deschida dietele in Ungari'a si in Croati'a si candu va fi redeschisa a Transilvaniei, pe care o mai astépta noua-diece proiepte de lege pentru ea mai tóte de importantia mare si cu atatu mai grele, cu catu opiniunea publica nu se pregatesce pentru acelea nici in adunari private, séu asié numite cluburi, nici prin presa. Ei, dara senatulu imperialu mai are inca de lucru atatu cu bugetulu din 1866, catu si cu noulu tractatu de comerciú si cu nou'a tarifa de vama. Numai dupace se voru termina acele afaceri mari, cum si unele de a dou'ama, se póte prevedé inchiderea parlamentulu pe anulu acesta. Inse candu va fi acésta? intréba toti ómenii.

Cu ocaziunea desbaterii proieptulu de lege electorala in diet'a Transilvaniei unu regalistu unguru propusese glóba in atatea si atatea marce de argintu pentru toti acei membrii ai dietei, carii nu vinu regulatu la siedintie. In seculii trecutii, pre candu dietele tierii tienea cate o septemana, multu o luna, une ori si numai cate trei patru dile si candu la diete se chiamá numai functionari publici si magnati, séu adica proprietari bogati, asemenea glóba era cu totul la locul seu. Astadi inse impregiurarile in acésta privintia s'au schimbatu oatu cerulu de pamentu. A fi alesu la senatulu imperialu pe unu periodu de siese ani; a petrece la acelasiu cate siese luni si in diet'a respectiva provinciala cate dou'a trei luni, séu cum este aici la noi cate cinci luni, acésta insémna a lua anulu de capu, a te muta cu totul la resiedinti'a dieteloru séu mai dreptu vorbindu, a amblamutandute de colo pana colo, a'ti parasi orice alta chiamare a vietii, a'ti lasa famili'a — cine o are — in grij'a sortii fara nici o supraveghiere, mai in scurtu, a te pune se traiesci numai din diurne mancandule pe drumuri si pe la ospetariile cele piparate, eara in casu de a inceta viéti'a parlamentara, se te vedi deodata ca ai remasu pe strate.

Si cu tóte aeeste fara viétia constitutionalá suntemu nimicu; prin urmare cineva trebue se 'si sacrifice interesele particulare pentru cele publice, pentru patria. Sublima idea: Pro patria Codrus vitam cum sanguine fudit. Atata numai, ca apoi patri'a n'a lasatu pe famili'a lui Codrus cá se ia batiulu si desagii de cersitori. —

Déca nu se va legiui si defige unu timpu si periodu anumitu pentru deschiderea si inchiderea parlamenteloru si a dieteloru, presté care se nu poti trece si oare se nu se póta stramuta, decatu numai in epoce cu totul extraordinarie; déca cestiunile si proieptele de lege nu se voru discuta si pregati presté anu prin o presa libera, apoi va veni unu timpu, in care parlamentele si dietele voru consta numai din plutocrati si din amplotiati, caroru prea pucinu le pasa unde 'si mananca, ceia veniturile cele mari, cestia platile si diurnele; eara ómeni de olas'a midilcoia, ómeni carii trebue se ingrijésca ei insii de sustienerea familiiloru si de asigurarea viitorulu loru si nu statulu nioi bancele, voru fugi de diete si de parlamente. B.

Brasiovu 19 Maiu. In acésta luna in care nu strica cá se ploia totu a treia di, avuramu si noi timpu secetosu pana in 15, dupa care plouà bine 1 di si 1 nópte, in catu semanturele dintre care papusoiulu si altele mai nu potea resari, prinsera viétia noua. Calatorii ne spunu, ca între 13 si 14 Maiu a ploatu si in Romani'a catu tiene deia capitala pana incóce spre munti, cu tóte aeeste secet'a totu este greu simtita. Pretiurile cerealiiloru se voru insemna in Nr. viitoriu. Intr'aceca premitemu ca astadi pretiurile in piati'a nóstra era fórté urcate: graulu vechiu se tienea la 7 fl. v. a. de 1 galéta ardelená (64 cupe séu 130 punti in greutate), papusoiulu vechiu la 4 fl. 60 cr. v. a.

— Cu o plaga mai multu amenintia biat'a nóstra tíera, ca-ci se dice, oa in partile Deveí éra esira inainte muscele columbace, cele periculóse pentru vite.

— Santirea. Il. S'ale Dlui eppu rom. cat. alu Transilvaniei Dr. Mihaelu Fogarassy se celebrà in 7 Maiu cu mare splendióre de arohiepiscopulu in Colocia cu alti 2

episcopi asistenti ad. celu dela Cianadinu Alecs, Bonnoz si eppulu tit. Tinianu I. Nehiba.

— Pentru curtea judecătorească supremă transilvană din Vien'a ceru ministrul de financia dela cas'a deputatiloru unu creditu suplementariu pentru anulu 1865 pretindendu o cifra de 45.680 fl., care mai cade pe cele 8 luni ale anului curgatoriu, dupa etatulu ce s'a pusu pentru acest'a curte in bugetulu pe anulu 1866 si anumitu in proiectulu regimului, care p. 1866 e asediata in cifra de 68.520 fl. Curtea casativa ardeléna are presedinte cu salariu 6000 fl., banii de cortelu 1000 fl. adause personale si functionale 2000 fl. la olalta = 9000 fl. Din siepte consiliari, patru sunt cu cate 5250 fl. si bani de quartiriu 630 fl. ér' trei cu cate 4200 fl. si 600 fl. b. de cortelu; trei secretari, unu directoru de officia adjutatóie, doi adjuncti de directiune, 4 cancelisti, unu servitoriu alu consiliului, doi servitori de officiu si unu fecioru de casa.

— In cas'a de susu incepe si in elementulu amploiatiloru a se lati spiritulu opozitiunii casei de diosu in privinti'a bugetului.

— **Focu infricosiatu** in Colomea Galitiei! care in 12 si 13 Maiu prefaçu in oenusia cetatea dintr'unu capu pana intr'altulu, aprópe la 500 case, dintre cari 800—1000 familii israelite.

Cronica esterna.

ITALIA. In tóta Itali'a, ér' cu deosebire in nou'a capitala a regatului Italiei Florenti'a se va fi serbandu in 14 Maiu serbarea seculara de 6 seculi a renumitului scriitoriu clasiou si poetu Dante Alighieri, care nascutu in anulu 1265 cu opulu seu „Divina Comedia“ compusu din 3 parti: infernulu, purgatoriulu si paradisulu, s'a inaltiatu la clasicitatea unui Virgiliu si Homeru. In acestu opu poeticu extraordinariu si in alte scrieri ale s'ale marele acestu barbatu Florentinu n'a perdutu nici odata dinaintea ochiloru marea idea si neinvins'a dorintia de a vede odata Itali'a unita*). Elu muri in an. 1321 in etate de 56 ani.

In Itali'a austr. inca se serbésa festinulu Marelui Dante si in Verona se afla unu comitetu spre a descoperi monumentulu lui Dante ce se inaltia acuma. Elu sta dintr'o busta colosala de marmore, oare se pregatise in Milanu si se aduse la Verona cu o pompa rara intrunu caru decoratu cu totufeliulu de flori si cununi — trasu de 6 cai, dinaintea caror'a se aflá injugati si 2 boi si intrandu in Verona cu o procesiune mare intre sunetulu bucinelor si cimvale resunatórie a trase atentiunea tuturoru.

— Mai. S'a imperatulu nostru apretiuindu serbatóri'a seculara a renumitului acestu poetu italianu Dante Alighieri din punctulu de vedere alu insemnatii s'ale literarie si scientifice si dorindu a contribui la splendórea si decorulu acestei serbari, cu resolutiunea din 2 Maiu a benevoitu a fundá din mediulócele statului unu stipendiu anualu de 500 fl. sub titulu: „fundatiunea lui Dante“ la universitatea din Padua, care in anulu viitoriu se va si conferi unui june, care va fi absolvitu cu succesu fórté bunu cursulu filosoficu la numit'a universitate, avendu si portare morala si politica nepatata si documentandusi lips'a de mediulóce si vointi'a de a se consanti unui ramu de scientia séu literatura, cu a carei cultivare memori'a nemuritoriului Dante si reumele lui se iésa la o lumina si mai stralucita. Stipendiulu se va dá dela min. de statu, la propunerea facultatii filosofice dela universitatea de Padua. — Garibaldianii se misca in Brescia —

— Statistic'a cinurilor relegióse in Itali'a are dupa „Il. Diritto“ cifrele aceste: 84 cinuri, 38 de monachi si 46 de calugaritie. Optudieci cinuri cu proprietati ér' 4 de culegatori de mila. Calugarimea consta din 28.991 persóne ad. 14.805 barbati si 14.184 femei, dintre cari 8229 se tienu de ord. mendicantiloru séu oleg. de mila; 2382 edificie calugaresci; 1506 pentru barbati si 856 p. femei, dintre cari 758 sunt ale mendicantiloru.

FRANCIA. Parisu. Mai. S'a imperatés'a Eugenia a mai amanatu prin decretu sesiunea corpului legislativu pana in 14 Iuniu. Sciri rennoite telegrafice anunoia, cumca principele Cusa s'a resolutu a calatori la Constantinopole, de unde de odata cu Abd-el-Kader va merge la Parisu pe tempulu reintórcerii imperatului, care in Cadix va avé intalnire cu regin'a Ispaniei si regele Portugaliei.

ISPANIA. Madridu 12 Maiu. Gen. italianu Cial-

*) D. Ar. Densusianu publicá despre Dante atatu, biografi'a lui catu si nesce probe de succesu fórté laudabilu din divin'a Comedia in Concordia.

dinu, tramisulu la cabinetulu de aici pentru de a mediuloci recunóscerea regatului Italiei din partea Ispaniei, fú primitu cu tóta caldur'a si se crede, ca va reesi misiunea s'a, cu atatu mai vertosu, ca miscarile, ce se manifestara in dilele trecute, se credu a fi facute in favórea acestei recunósceri. Despre prorumperea unei revolutiuni alte diurnale afara de „Gaz. de Colonia“ nu mai vorbescu.

PORTUGALIA. Lisabona 11 Maiu. In urm'a opusatiunei celei mari a camerei deputatiloru primi ministeriulu unu votu de neincredere dela camera cu 98 in contra la 15 voturi. Ministeriulu a propusu regelui desfacerea camerei si regele s'a invoitu. — Cialdini a sositu in Lisabona.

ROMANIA. Bucuresci 3/15 Maiu. „Opiniunea nationala“ ne aduce scirea, ca camer'a s'a deschisu eri; inse nefindu deputati in numeru de ajunsu siedinti'a s'a amanatu pe diu'a de astadi.

Trebile Principatelor unite romanesce.

Ocupati preste mesura cu afacerile nóstre proprii nationale si patriotice mai alesu in cei doi ani din urma ne vedu ramu in timpu cá si in spatiu strimtorati asié, in catu statului vecinu, a le carei impregiurari politice, economice, comerciale, sociale au avutu si voru avé totudeauna o mare inriurintia asupra tierii nóstre, nu amu fostu in stare de a'i dedica intru tóte acea luareaminte, pe care o meritá elu in tóta privinti'a. N'amu perdutu din vedere demersulu lucrurilor din Principatele romanesce, n'amu avutu inse timpu de ajunsu spre a ne forma parerile nóstre independente de ale altora, treptatu si precum amu dice, en courant. Acum vedemu dintr'odata, cumca trebile acelu tieri in timpulu de facia stau multu mai reu decatu ne amu fi temutu si noi. Asié acum ne mai potemu esplica si mesurile cele aspre care se luara din nou asupra preseii; ca adica in orice tíera candu trebile mergu mai reu, mesurile asupra preseii devinu mai aspre. Mai alesu starea finantiala a tierii sémana a fi desperata. Ce vi se pare, 50 milióne lei imprumutu de statu contrasau mai deunadi, alte 50 milióne deficit pe an. 1864 et 65, cestiunea monastiriloru inca nedeslegata, clerului grecescu inca nici o par'a platita; cestiunea rurala in confusiune de a'nebuńi; platile functionariloru si ale liferantiloru statului in restantiá ca niciodata, eara in visteria nici o lascaia!

Nu se cuvine a trece cu vederea, cumca visteri'a remasese in disordine inca din dilele Caimacamiloru (locutiitoriloru diatre anii 1856—1858); acea disordine inse crescú treptatu, fara cá se fia fostu cu potintia de a vedé intre anii 1859 si 1864 vreunu bilantiu si apoi bugetu regulatu cercetatu, si incuviintiatu de catra camer'a legislativa. Se prea intielege, ca organizatiunile si reformele cele noua au constatu bani fórté multi; se scia inse si aceea, ca veniturile statului inca s'au impatratu si incineitu din cum era odinióra; s'au cheltuitu inse tóte fara cá se ajunga. Principatele unite au mersu in privinti'a finantiala curatu pe calea Turciei. In anii acesti mai din urma visteri'a incepú se emita asié numite bonuri séu obligatiuni interimale, séu cum amu dice nesce note, pe care se indatorá ale liquida séu platí la timpu. Pana la unu locu a mersu cu acésta operatiune cum a potutu; acum inse bonuri de acelea se afla in manile ómeniloru, fara cá visteri'a se le póta rescumpara. Unu corespundinte alu nostru ne sorie din 7 Maiu n., ca pe mandatele, adica pe acelea imputeriri care se dau dela ministeriu catra casierii visteriei cá acestia se platésca la amploiatu, liferanti, creditoru, se tragu unu felu de sorti, eara pe acelea alu caroru numeru ese, se numera cam $\frac{2}{3}$ parti din sum'a ce ooprindu ele. Si cu tóta acésta disordine, saracia, discreditu, spelele nebunesci care s'au facutu pe monturele rele, falsificate, aduse dela Franci'a in sume de mai multe milióne, dicu, ca se continua si acum cu o ne mai audita usioratate de minte.

Intr'aceea noi promiseseram in Nr. tr. a reproduce opiniunea Sentinelei romane despre oprirea „Consciintiei nationale.“ Vom face acésta, vomu reproduce si altele mai multe dupa foile publice din Bucuresci cu atatu mai virtosu, cu catu aceleasi dincóce se citescu fórté pucinu, din cauza ca ele cu timbru de 2 cr. si cu spelele postei costa indoitu atatu precatu e abonementulu, cum si ca mai niciodata nu esci siguru de viéti'a unui diariu romanescu pe care te prenumeru, candu ele resaru si peru cá buretii de véra, unele pentruca sunt redigate fórté reu, altele pentru ca redactiunea le este prea buna, si earasi altele, pentruca publiculu nu le pricepe de locu si nu le póte judeca nici de bune nici de rele, prin urmare le lasa a mori de ból'a uscata.

„Sentinel'a“ (nascuta in loculu Conventiunii reoposate) are unele cá acestea:

Pre candu pe tóta tíer'a plumba o atmosfera amortitóre, infiltrandu descouragearea in sufletele cele mai inercate, le-targie care trebuie souturata de acei care stau inca in picioare, „Consciintia nationale“, urmare a „Romanului,“ invinsu cu onóre de forti'a brutala, intielegendu o' tacere mai lunga póte mari pericolulu, isi luà anima in dinti, facù semnulu crucii spre a fi feritu de duhulu reului, intrà din nou pe arena, bine armatu, cá se reincépa, s'au mai bine se urmese lupta pentru libertate. „Consciintia nationale“, prin trecutul seu de noua ani, prin staruinti'a sea laudabila, prin consecintia demna de stima in ideile sale, prin varietatea materieloru, prin talentulu maturu alu redactoriloru sei, a ajunsu veteranulu, s'au intr'unu stilu doctoralu fórte la moda, decanulu diurnaleloru romane. Multi potu se nu impartasiésca opiniunile sale, dar toti trebuie se recunósca meritulu, fórte insemnatu, in aceste dile grele, meritulu d'a nu se da la o parte, d'a nu pune manile in sinu, d'a nu se duce unde impinge cuventulu turbure, ci d'a se pune éra inainte spre a lupta mereu, a scutura pe cei amortiti, spre a opri pe cei caduti, spre a opri pe cei porniti pe priporu, spre a incuragia pe toti cari voru se vedea mai curundu tíer'a loru intr'o situatiune fericita. Acestu meritulu ne a facutu a sorie aceste rënduri, dandune ocasiunea a vorbi despre unu faptu caracteristicu pentru noi in anii din urma, contraru cu totulu cursulu naturalu alu lucruriloru, si peste potintia de intielesu in tierile care se afla intr'o stare normale.

Este lucrulu oslu mai naturalu, ni se pare, cá tinerii se aiba mai multa audacia, se mérga totu d'auna mai iute, se se puna mai multu in facia, se aiba idei mai noue de catu aceia pe carii verst'a, experientia, luptele i-au slabitu, de oslu cei betrani, in sfarsitu, care au patitu multe, care s'au ostenitu, póte, ci care trebuie ne aparatu se lase locul din nainte, locul de onóre, celoru tineri, remaindu cá ei se-i conduca, se-i moderese, se-i ajute cu consiliile loru. Acésta este regula naturale.

Nebunu inse acela care ar' cauta se gasésca acésta regula urmata la noi.

Ca-ci cine sunt aceia care se lupta astadi? Cine sunt aceia care mai aducu aminte romaniloru drepturile loru si le aréta inemiculu ce trebuie se combata spre a nu merge la peire?

Spune tíer'a mea, spune tíera nefericita, care sunt aperiatorii drepturiloru tale, libertatiloru tale?

Se intristésa anima nóstra findu siliti a recunósce, cá totu unii din cei betrani se lupta si asta-di, totu unii din cei care s'au luptatu la 48 si au ramasu liberi cu sufletulu loru, din cei care s'au luptatu in eosilu, din cei care s'au luptatu suptu caimacemie, din cei care s'au luptatu dupa 1859! Aceia fara a se obosi, fara a se descouragea; aceia sunt si astadi, inainte, aceia suferu si astadi, aceia se sacrifica si astadi, aceia se lupta si astadi, se lupta mereu!

Onóre voua, care n'ati cadutu in cale, veterani albiti in lupta, care tieneti inca in mana frumosulu drapelu alu libertatii! Caduti, sunteti mai susu de catu cei cari se credu in picioare; caduti, sunteti mai viui de catu ei, ca-ci din pulberea atinsa de voi va reesi viétia!

Unde sunt, inse o patria mea, unde sunt tinerii tei fi?

— Unde sunt? ce gandescu? ce facu?

Afara de cativa, de prea pucini, care s'au strinsu impregiurulu celoru betrani, ei sunt . . . se tacemu mai bine. Se-colulu nostru este positivu. Materialismulu ne a petrunsu pana la meduva óseloru. La ce se ne luptamu pentru idei, candu acésta lupta ne pune reu cu guvernulu? Candu momentulu este favorabilu, se ne folosimu de densulu, spre a ne face o positiune, spre a ne ridica catu se póte mai susu, chiaru déca ne amu lepada de ideile nóstre, chiaru déca amu da mana unui guvernulu care ar' calca legile, chiaru déca ar' trebui se combatemu ideile si ómenii cu care amu fostu pana atunci. Pe acésta cale, guvernulu va avea trebuintia de noi, si vomu merge inainte fara se ne mai aruncamu in partite, fara se ne mai amestecamu in lupta. Ce ne pasa noua, déca guvernulu este reu, candu noi putemu avea o positiune buna? Ce ne interesésa pe noi, déca este libertate de presa, candu noi nu scrimu, in diurnale, mai cu séma candu acestea ar' ataca guvernulu? Ce vatamare póte se ne aduca noua déca eri amu fostu contra guvernului, si astadi priimimu a'lu servi, candu asemenea schimburi au ajunsu atatu de dese in catu nu mai facu nici o impresiune urita?

Astufelu judeca fórte multi tineri din dilele nóstre, si éta pentru ce in desiertu i-amu cauta unde ar' trebui se fia, unde au fostu alta data cei de virsta loru, unde tíera are trebuintia de densii, si unde sunt totu unii din cei de la 48, totu unii tinerii de atunci albiti in lupta si luptandu mereu sol.

 Cas'a reposatului negociatoru Nicolae Tintierénu din uliti'a mare in Preurbu sub Nr. 1391 se vinde din mana libera. Doritorii de a o cumpará se poftésca la proprietaria.

PROVOCARE.

de a luá parte la Asociatiunea transilvana imprumutatu asecuratoria de ghiatia si focu.

Privindu onest'a si binelui publicu atatu de salutarea nisuintia a Asociatiunei transilvane imprumutatu asecuratorie de ghiatia si focu, — care numera acum peste 25 mii de membri, toti pe basea egalei indreptatiri spre acestu scopu de buna vóia intruniti, si alu carei fondu asecuratu trece peste 15 milióne, subscrisulu invocandu pretios'a atentiune a onoratului publicu la acestu institutu, 'si íea indresnéla a provooá cu profunda reverentia pe singurateci la asecurare in contra daunelor prin focu ori ghiatia ce s'ar poté intemplá.

Membrii acestei Asociatiuni — carii in un'a si aceiasi persóna-su si asecuranti si asecurati, si asia iasii in virtutea sa se si sustienu si-ei apara imprumutatu si interesele sale — au de scopu, cá pagubirile neprevédute si pe neasteptatu intemplatória intre singuratecii sei, impartindule intre o multime catu se póte mai mare a membriloru Asociatiunei, se le faca nesticatióse particulariloru Asociatiunei, — de unde urmésa, ca, cu catu mai multi concurgu de asi asecurá la acest'a Asociatiune avereá, cu atatu mai vertosu se consolidésa puterea ce tientésa la inaintarea si prosperanti'a comuna. —

Dara si imprumutat'a indatorire reinpartinduse mai intre multi, va efeptui, cá se se soadia catu la mai puoinu pretiulu asecurarei, pentruca asecuratii la acést'a Asociatiune numai intr'aceea mesura-su datori a contribui la cas'a comuna, in carea se reese pentru acoperirea pagubelor Asociatiunei si sustienerea ei. —

Restulu abonamentelor ce voru se tréca peste acestea, intocma si totu folosulu ori castigulu ce se va enasce din cursulu comerciului, fiendu proprietatea membriloru impreuna asecurati — rezervanduse ouantulu cela pretinsu pentru dispositiune in bani gata — potrivit resultatului de peste anu-se va plati indereptu membriloru, sub nume de „particulariu.“

Prin inmultirea membriloru se renoiésce si necurmatu cresce garanti'a (chiesia) imprumutata a membriloru Asociatiunei, care e basata pe statute, si incatu la fiacare suma asecurata de 13—14 milióne a membriloru Asociatiunei, mai sta bunu inca unu milionu, pentru casuri estraordinarie, pe lunga atare proportiune si gradu alu garantiei de o parte, de alt'a érasu cá se se póta statornici modulu de a se scuti catu mai pe lesne, fiand ertatu a sperá, si in interesulu propriu cu atatu mai vertosu a cere protectiunea onoratului publicu, cu catu acest'a Asociatiune nu pentru dobanda, ci singuru pentru inaintarea intereselor comune infientata, in tierile corónei unguresci se afla singura in faculu seu.

Tóte pretensiunile de pagube drepte si legali — eruite pe basea statuteloru — s'au aplanatu si se aplanésa chiaru asia de curundu si fara neci o intardiare cá si ori la carea alta Asociatiune de actu, acaroru capitalu adese numai pe chartia esista, si totusi din dobanda numai actionarii se-impartasiescu. —

Clusiu 1865.

Directiunea

Asociatiunei transilvane imprumutatu-asecuratoria de ghiatia si focu.